Eduskunta
Maatalousjaosto

Kuuleminen/lausunto

16.10.2015

Asia: HE 30/2015 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2016
Teema: Kansallisen ruokaketjun kehittäminen (momentit 30.20.46. ja 30.20.47.)
sekä lähi- ja luomuruoka

Suomalaiseen ruuan tuotantoon kohdistuu valtavia paineita niin globaalien markkinoiden, EU:n kuin monenlaisten kuluttajien taholta. Lisää haasteita on tuonut markkinoiden epävakaus, maataloustukien lasku sekä nopeasti nousseet tuotantokustannukset. Maatilojen kannattavuus on hyvin huonolla tasolla ja maataloustulo on puolittunut parissa vuodessa. Tässä tilanteessa erilaiset mahdollisuudet ruokajärjestelmämme toiminnan myönteiselle kehittämiselle pellolta pöytään ovat erittäin tärkeitä sekä koko ruuan tuotannon ja ruuan tuottajien – ja näiden molempien tulevaisuuden kannalta.

Momentilla 30.20.47 on valtion talousarviossa ollut kansallisesti rahoitettavia hankkeita, joilla on voitu kehittää tärkeiksi kehittämisen alueiksi katsottuja asioita kuten mm. kuluttajan luottamuksen vahvistaminen, ruuan ja ruokakulttuurin arvostuksen nostaminen, ruokaketjun toimijoiden osaamisen varmistaminen, terveellisten ruokatottumusten edistäminen sekä varmistetun jäljitettävyys- ja vastuullisuusjärjestelmän kehittäminen suomalaiseen ruokaketjuun. Muutaman miljoonan euron suuruinen rahamäärä ei ole ollut suuren suuri, mutta rahoituksella on saatu aikaan hankkeita, joilla on ollut myönteisiä vaikutuksia mm. ruoan arvotuksen paranemiseen ja ruokakasvatusmallien kehittämiseen.

Kesäkuussa MMM tiedotti, että em. Ruokaketjuhankkeiden kehittämiseen tarkoitettuun rahaan ei järjestetä hakua kuluvana vuonna 2015. Uusia kansallisen ruokaketjun kehittämisen hankkeita ei rahoiteta tällä hallituskaudella. Taustalla on hallinnonalalle kohdennetut säästövelvoitteet, joissa ruokaketjun kehittämiseen on kohdistunut parin miljoonan euron säästötarve. Tämä uutinen oli monille hanketoimijoille harmillinen, sillä edellisellä hallituskaudella hyvin alkaneet kehitystyöt ja erilaisten toimijoiden yhteistyön olisi mielellään antanut jatkua.

MTK katsoo, että onkin erinomaisen hyvä, että MMM:n toimesta kaikkia hanketoimijoita kannustetaan hyödyntämään muita rahoituslähteitä monipuolisesti ja nykyistä huomattavasti aktiivisemmin. Näitä rahalähteitä voisivat olla mm. Maatilatalouden kehittämisrahasto Makera, Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelma sekä EU:n tiedotus- ja menekinedistämisohjelmat. EU:n tiedotus- ja menekinedistämisohjelmien rahoituksessa etusijalla ovat nimisuojatuotteet ja muut laatujärjestelmät. Lokakuussa on hanketoimijoille MMM:n järjestämä tilaisuus, jossa näitä vaihtoehtoisia rahoituslähteitä tarkastellaan.

MTK toteaa, että on erinomaista, että kuitenkin nyt tehty syksyn hankehaun peruminen ei vaikuta jo käynnissä oleviin ruokaketjuhankkeisiin, vaan vuosille 2015–2017 rahoitetut hankkeet (47 kpl) jatkavat normaalisti hankeajan loppuun saakka rahoituspäätösten mukaisesti.

MTK nostaa hanketoimijoista esiin kaksi organisaatiota: Ekocentria ja Arktiset Aromit ry, joiden toiminnan jatkuvuuden kannalta olisi tärkeää pohtia ja löytää ratkaisu siihen, miten valtion talosuarvion puitteissa voitaisiin näiden toimintaa tukea niin, että toiminnan jatkuvuus olisi turvattuna.

MTK:n näkökulmasta on hienoa ja tarkoituksenmukaista, että uusi hallitus osana hallitusohjelmaansa jatkaa sekä lähi- että luomuruokaohjelmaa ja näiden toteuttamista. On tärkeää, että valtion talousarvioon on molemmille ohjelmille ao. momentissa varattuna rahaa, pienikin summa.

Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry
PL 510 (Simonkatu 6) • 00101 Helsinki
Puhelin 020 4131 • Faksi 020 413 2425
Y-tunnus 0215194-5 • www.mtk.fi

Central Union of Agricultural Producers and Forest Owners (MTK)
PO Box 510 (Simonkatu 6) • FI-00101 Helsinki
Telephone +358 20 4131 • Fax +358 20 413 2425
Business code 0215194-5 • www.mtk.fi

Tarvitsemme vielä paljon koulutusta, tiedotusta, neuvontaa ja määrätietoista tekemistä sekä tutkimusta, jotta saamme lähiruokasektoria ja luomuruokatuotantoa kehitettyä. Kehittämistä tarvitaan koko ruokaketjussa pellolta pöytään. On hyvä, että asiat on kirjattu hallitusohjelmaan ja asiantoteuttamiselle on varattu talousarviossa momentilta rahaa: valtion talousarviossa 2015 varattu rahoitusta molempien ohjelmien toteuttamiseen.

Lähiruoka on trendi, joka näkyy käytännössä kuluttajalle asti niin päivittäistavarakauppojen markkinoinnissa kuin valikoimissa, ravintoloiden ruokalistoilla, julkisten ruokapalveluiden kehittämistyössä, monipuolisesti median eri kanavissa sekä mm. räjähdysmäisesti kasvaneessa ruokapiiri- ja REKO-lähiruokarenkaiden toiminnoissa.

Päivittäistavarakaupan perinteisen jakelukanavan, eri ruokakauppaketjujen rinnalle on aidosti rakentumassa lyhyitä toimitusketjuja (REKO:t, nettikaupat, lähiruokakaupat ja –torit, suoramyynti maatiloilta). Lyhyiden toimitusketjujen kehittymistä edistää tällä hetkellä se, että toimitusketjut ja tuotevalikoimat kehittyvät koko ajan, sillä yhä useampi maatalousyrittäjä on kiinnostunut lähiruokatoimintansa kehittämisestä (Maatilojen kehitysnäkymät-tutkimus 2014). Asian ehdoton edellytys on kuluttajien kasvava kiinnostus vaihtoehtoisia kauppakanavia (lyhyt toimitusketju) kohtaan. Motiivina kuluttajalle on toki ruoan laatu ja tuoreus, mutta uusimpien selvitysten mukaan myös halu maksaa ruoan tuottajalle reilu hinta. Kaikkeen tähän ”pöhinään” liittyy se, että lähiruuan saatavuuden, sen tuotannon, markkinoinnin ja jakelukanavien eteen, on tehty paljon määrätietoista työtä laajassa yhteistyöverkostossa monenlaisten toimijoiden kesken.

Ruokapalveluilla sekä yksityisellä että julkisella sektorilla on paljon mahdollisuuksia edistää omalta osaltaan lähi- ja luomuruoan käyttöä ja lisätä volyymejä. Tutkimusten mukaan esteenä paikallisen ruuan hankinnalle ovat edelleen hyvin usein asenteet, tietämättömyys sekä väärät tulkinnat hankintalaista. Näiden asioiden korjaamiseksi tarvitaan yhteistyötä ja kehittämiseen rahoitusta julkiselta taholta. Parannetaan alkuperämerkintöjen näkymistä ja lisätään suomalaisen ruoan käyttöä julkisissa hankinnoissa.

Luomuruoan tuotannon ja kuluttajille markkinoinnin eteen on tehty viime vuosina paljon työtä yhdessä. Luomu näyttää kasvavan kaikilla mittareilla sekä tuotannon (mm. peltopinta-ala, eläinmäärät) että myynnin puolella. Luomutuotteiden saatavuus sekä kuluttajille että ruokapalveluille on parantunut selkeästi. Kehittämistä tarvitaan edelleen, jotta tarjonta vastaa kysyntään, nimenomaan suomalaisen luomutuotannon puolella.

Varattu rahamäärä on vähäinen suhteessa ruoan tuotannon, jalostamisen ja valvonnan kokonaisuuteen. Tulo- ja menoarvio vuodelle 2016 sisältää edelleen suuria suomalaiseen maataloustuotantoon ja maaseudun yrittämiseen kohdistuvia määrärahaleikkauksia. Tuotantokustannusten kasvaessa selvä rahavirtojen pieneneminen tulee olemaan riski myös lähi- ja luomuruokaohjelmien tavoitteiden toteutumiselle. Liian huono kannattavuus ruoantuotannossa vaarantaa sekä lähiruokasektorin että luomutuotannon kasvun ynnä muun maaseudun muun ruokaan liittyvää yritystoiminnan. Vaarassa ovat myös elintarvikesektorin työpaikat.

MTK nostaa esiin, että vain ja ainoastaan taloudellisesti terveellä pohjalla toimiva maatalous pystyy huolehtimaan tulevaisuuden haasteista, huolehtimaan huoltovarmuudesta ja tuottamaan kuluttajien toivomaa ja hallituksenkin tärkeänä pitämää lähi- ja luomuruokaa. Kannattavuus, ja erityisesti kriisiaikoina riittävä tuki valtion taholta turvaa parhaimmillaan sen, että tulevaisuudessa niin kuluttajilla kuin julkisella sektorilla on käytössään Suomessa tuotettua lähi- ja luomuruokaa toimintaansa kehittävien yritysten tuottamana.

Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry

Anni-Mari Syväniemi
ruokakulttuuriasiamies